

OKAY TIRYAKIOĞLU

ATTI- LA

TİMAS
Tİ

ROMAN

AVRUPA'YI
DİZE GETİREN TÜRK

I. BÖLÜM
MUTLULUK ÇOCUKTUR,
BÜYÜR KEDER OLUR

I

“Uzaklara kar gibi yağıyor bilmediğim yıllar...”

Melih Cevdet Anday

Temmuz 410 - Felvidek Yaylağı- Kuzey Macaristan – Bugünkü Slovakya

Ansızın, cam gibi keskin ve parlak bir gün ışığı parçalandı dağın yüzünde. Işık kırıntıları vadiler boyunca döküldü. Geçide bakan koruluk, tel tel ipildeyen kızıl bir hareye büründü çok geçmeden. Bakışlarını göğe kaldırdı. Sabah olmuştu demek.

Rüzgârla savrulan saçlarını, keçe külahının altına sıkıştırarak ağabeyine döndü. Beş yaş daha büyük ve daha iri bir gençti bu. Ceketinin samur kürkünden, yakalarının arasındaki başından, incecik bir buğu tütüyordu. Geçide açılan tek nokta olan dar menfezin karanlığına dikkat kesilmişti. Dudakları kıpır kıpırdı. Bir dua mırıldanıyor gibiydi.

Attila, ayakları dibinde kandan birer birikinti gibi yanıp sönen gün ışığına baktı. Oysa daha yıldızlar seçiliyordu gökyüzünde. Boş midesinin bulandığını duyumsadı. Ağabeyi Bleda'nın bir kaya kadar sert ve tecrübeli görüntüsü, içinde adını koyamadığı bir kamaşmaya sebep oluyordu. Acıkmamıştı Bleda. Gece boyunca, beraberce buldukları bu ileri gözlem noktasında, bir kez olsun içi geçmemiş, şaşırmamış, korkmamış, yorulmamıştı. İmparatorluğun gerçek varisi gibi davranmayı biliyordu. Yirmi yaşındaydı üstelik.

Kendini ağabeyinin vasıflarından çok uzakta gören Attila, tüm Hun savaşçılarının kalkan ve başlıca taarruz silahlarından biri olarak kabul ettikleri kemendini ve tatbikatlara özgü tahta kılıcının kabzasını sıkıca kavradı. Parmak eklemleri ve birbirine sımsıkı bastırıldığı dudakları ağarmıştı. Derinlerindeki ateş büyürken midesinin iyiden iyiye kabardığını duyumsadı.

Kıskançlığı, mideyle omurilik arasında çöreklediği o habis yerden söküp atmak mümkün müydü? Neredeyse kusacaktı. Çok yabancı bir haldi bu onun için. Fakat yüreğinden sızan kanın, ruhuna süzülürken çıkardığı o incecik şıkırtıyı işitebiliyordu. Ruhunun gölgelere bürünmüş bir yüzü, yenilgiyi peşinen kabul mü etmişti? Çok öfkeleniyordu buna. Oysa yalnızca, yaşı gereği daha tecrübeli ve bilgiliydi Bleda, hepsi bu. Durumu daha da içinden çıkılmaz hale getiren düşüncelerine duyduğu nefretle, talim alanlarındaki acımasız hocaları Azamat Usta'nın öğrettiği yeminlerini tekrarlamaya başladı.

“Kılıcım ve kemendim,
Kabilemin onuru ve gururum,
Korurum ikisini de son nefesime kadar!
Şüphe yok ben bir Hun'um,
Öyleyse dünya benim!”

Birden, Bleda'nın kızdırılmış demir bir kıskaç gibi, dokunduğu yeri alevlere boğan parmaklarını omzunda buldu. “Uyuyor musun sen?”

“Ne?”

“Uyuyor musun dedim sana çocuk!”

“Hayır... Hayır...”

“Bana öyle gelmedi!”

“Nerden çıkardın bunu?”

Bleda, elinin tersini şiddetle indirdi kardeşinin ağzına. Attila'nın başı, omuzlarının üzerinden yuvarlanacakmışçasına geriye savruldu bir an. Keçe külahı düştü. Eğer pusu nedeniyle, devrilmiş ihtiyar ağaçların arasında siper almış değil de ayakta olsalar, onu yıkabilecek güçte bir darbeydi bu.

“Neden vuruyorsun?” derken, dudaklarının arasından, çürümüş yapraklarla kaplı toprağa dökülen ılık kanına baktı Attila.

“Kes sesini ve ders al! İlerde sana vurmadığım her ana lanet edecek-sin! Gerideki adamlarımıza böyle mi örnek olacaksın? Bir Han’sın sen!”

Attila, yarılan dudaklarını kurulamaya çalışırken konuştu. “Eğitimlerde Azamat Usta’dan yeterince sopa yiyoruz, bir de sen...”

Kardeşinin kızıla çalan, uzun, kara saçlarını avuçladı ve başını sertçe geriye kıvrıdı Bleda. “Kes dedim! Bir asker gibi davran!” Sonra Attila’nın başını bir kez daha silkeledi. Kan damlaları, kristal bir kavis çizerek saçıldı toprağa. ‘İhtiyar dünya,’ derdi babaları, ‘Sathına, tohumdan çok kan saçılan ihtiyar dünya...’ Attila, uzanıp ağabeyinin ellerini kavradı ancak karşı koymadı. Bleda’nın daha da sertleşebileceğini biliyordu.

“Aksi halde, seni taburun önünde cezalandıracağım! Onurunu kıracağım!”

“Böyle bir fırsatı kaçırmazsın...”

Öfkeli bir tutuklukla, “Demek... Demek kaçırmam,” dedi Bleda.

Attila, sesindeki acı ve öfkeyi kontrol etmeye çalışarak konuştu. “Babam, bana böyle davranmanı yasaklamıştı... Benim ağabeyimsin sen, ben senin düşmanın değil, kardeşimim!”

Yüzünü, kardeşinin yüzüne yaklaştırarak cevapladı Bleda. “Olabilir. Ama seni olabilecek en sert ve yenilmez Hun savaşçılarından biri yapmak için, yalnızca babam Muncuk Han’a değil, dedeme ve amcalarımıza dahi söz verdim ben.”

“Dedemiz Uldız Han, henüz tüm Hunların Kağanıdır ve bizler, Gök Tanrı’dan sonra, babamız ve amcalarımızla birlikte ona emanetiz. Ben Uldız Han’ın askeriyim Bleda, senin değil! Bahaneler bulup ezmeye çalışma beni!”

“Ne dersen de, şu anda benim emrimdesin... Tatbikat süresince de öyle kalacaksın! Oktar, Rua ve Aybars amcalarım iyi, yetenekli ve görkemli adamlar. Ama hepsini toplasan, ağabeyleri Muncuk Han’ın yarısı kadar bile etmezler Attila. Üstelik oğulları da olmadı biliyor-

sun. Her toyda, oğul ve kızları olanlar gibi ak ve kızıl çadırlarda değil, kara çadırlarda oturtulurlar. Tabii bu ilerinden en çok Rua Amca'nın zoruna gider. Sanki sorumlusu babamızmış gibi, Muncuk Han'ı kıskanır, tersler, her fırsatta aşığılar... Ama babamız, hoşı görür kardeşini, alttan alır. O yüzden, beni baba yarısı görmeyen ve mutlak itaat etmen şarttır! Hunların varlığı, ikimiz üzerinden devam edecek! Tanrı aşkına Attila, toparla kendini!”

Attila bir şey söylemedi. Ağabeyinin haklı olduğu tarafları inkâr edemezdi. Arkalarındaki yamaç boyunca dizilmiş yüz elli adamın hayret verici sessizliğini dinledi yalnızca. Bu küçük kavgayı işitmiş olabilirler miydi? Aralarında epey mesafe vardı ama Hunların kulakları da dilleri kadar keskin olurdu.

Vah Nehri kıyılarının löslü arazisinden esen rüzgârı çekti içine. Ne hüznünlü bir mırıltıyla akardı bu nehir. Ancak yosun, mil ve çürümüş ağaç köklerinin baygın ve bereketli kokusu, içini daha da bulandırdı. Halen damlayan kanını izlerken babaları Muncuk Han'ın, başkent Segedin'de, yurt çadırının hemen yanında, Cermen köylüsü tarzındaki kulübesinde duran manzum yazıyı hatırladı. Kapının hemen üzerinde asılı duran Juvenalis'in bu dizelerinin bir kısmını, daha yedi yaşındayken babasından duya duya ezberlemişti.

“Hannibal'i tart: Ağırlığı ne ki tartıda?
 Afrika'ya sığınmayan yüce komutan karşısında
 Fas denizi de, Nil'in sıcak suları da,
 Habeş ulusu da, görmelere değer filler de
 Fos ıktı. Hannibal, İspanya'yı aldı,
 Pirenelere atladı, Karşısında Alpler
 Ve dağlar boyu kar dikildi. Komutan,
 Doğaya meydan okuyup kayaları yardı,
 Dağları paramparça etti. İtalya'ya egemen
 Ama, daha ilerlemek istiyor, ‘Bunlar hiç,’
 Diyor, ‘Kartacalı ordularım kapıları devirmedike,
 Kıtanın orta yerine dikilmedike bayrağım.’
 Ne manzaraydı o! Düşününün tek gözölü komutanın

Yaka paça götürülmesini yıldı atının üstünde! Neydi amacı?
 Şöhret elbette. Aynı adam bozguna uğrayıp
 Sürgüne gidiyor – düşmek işte buna derler.
 Sarayda kralın huzurunda, belki büyük adam,
 Belki görkemli ama, şimdi boynu bükük,
 Bithynialı zorbanın keyfi olacak, uyanacak da
 Görecek zavallıyı, ne kılıç, ne kaya, ne mızrak
 Hiçbiri durduramazdı bir zamanlar dünyayı
 Altüst eden yiğit yüreği. Ancak kana kan isteyen,
 Öcünü alan tektaş yüzük yapabilir bunu. Git, koca çılgın,
 Amansız Alpleri aşmaya kalkış: Okullarda
 Çocuklar alay etsin; politikacılar nutuk çeksin.”

*

Tatbikatın karşı muharip birliği, on dakika kadar sonra, al renkli sancaklarının altında geçide girdi. Attila'nın kara gözlerinin, uykusuzluğun ve açlığın tesiriyle yeniden kapanmaya başladığı dakikalardı bunlar. Bleda, onu dürttüğünde, Attila, zihninde ve yüreğinde gümbürtüyle yıkılan ağır bir şeylerin altından boğulurcasına hırıldaarak doğruldu.

Bu defa daha makul bir tavırla, “Yavaş ol! Yavaş ol kardeşim!” dedi Bleda. “Bak, bu birlik, başını şarap kâselerinden ayıramayan Oktar Amcamıza ait. Askerleri de tıpkı kendisi gibi sarhoş. Böyle mühim bir askeri eğitimi ciddiye almadıklarının en mühim göstergesi bu.”

Attila, sancıyan şakaklarını ve yarık dudaklarını ovuşturdu. “Oktar Amca ve adamlarının hangi muharebeye ayık girdiğini gördün Bleda? Sakın bu yüzden diş bileme onlara! Tatbikatta rakiplerimiz, hepsi bu. Her muharebede en önde olmalarını zaten bu sarhoş hallerine borçlular..”

Bleda, bakışlarında ölümcül bir eğlencenin pırıltısıyla döndü kardeşine. “Bu hal gerçek bir askere yakışır mı ahmak! Hanların, birliklerine arzu ettikleri gibi hükmetmeye hakları vardır, kabul. Ama

belirli bir dñzen olması da řart. Gel gñr ki, bu adamları yola getirmekte Uldız Kağan başarılı olamadı...”

“Çñnkñ her Hun Hakanı, ölçñsñz bir sertlik gñsterirse ùlke içinde bir kardeş kavgası doğmasından çekinir. O yñzden hanların özgñrlñklerine mñdahale etmez.”

Bleda uzandı. Attila'nın bileğini kavradı ve aksi yñne bñkñverdi. Dayanılmaz bir acıyla buruştu delikanlının yñzñ. Diřlerini sıkarak, “Kardeř kavgası öyle mi?” diye homurdandı Bleda. “Ama korkuyla yñrñyemez insan, Attila. Adımları birbirine dolaşır. Sana korkusuz olmayı öğreteceğim kardeşim! Tıpkı gñk gñrñltñsñnden korkmamayı öğrettiğim gibi. Unutma, korkunun panzehri itaattir!”

II

Oktar Han, tatbikatın bu en tehlikeli aşamasında bile, Romalılardan alıştığı, hidromel isimli sert bal şarabının tesirinde ilerliyordu. Hun savaşçılarının çoğu gibi, ayı, tilki, sansar ve kurt derisi kıyafetlere bñrñnmñř askerlerinin gñrñnñmleri çok heybetliydi. Altlarındaki kññk Orta Asya midillilerinin sırtında, hayvanlarından daha iri gñrñnñyorlardı. Hareketlerindeki esrik ağırlık aldatıcıydı gerçekte. Muharebe anında, şimşek kadar hızlı hareket edebilirlerdi.

Girdiđi sık ağaçlı ve kayalık bñlgenin, pusuya ne kadar elverişli olduğunun farkında değil gibiydi Oktar Han. Yaz gñnñne rağmen, Macar dağlarının sert havasını derin derin içine çekiyor, hafifçe öne eđik başından anlaşıldığı kadarıyla anavatanını yåd ediyordu.

Oysa Attila, diğer amcaları Rua'nın, rakiplerine daha uygun taaruz durumundaki akıllıca dizilişlerini izlerken dahi, bunun bir tñr yanılmaca olduğunu anlamıştı. Birden aklına, hemen hiçbir zaman birbirlerinde ayrılmayan babaları Muncuk Han ve diğer amcaları Aybars geldi. Gariptir, Rua Han, ağabeyinin, en kññk kardeşleri, kendi halindeki Aybars'la olan yakınlığını bile kıskanırdı. Oysa Aybars

Han, kendini bütünüyle Tengricilik dinine vermiş, bu inançta bir Kam¹ olma aşamasına kadar yükselmişti.

Bleda ve Attila'nın, ovaya açılan bu tek geçidin neresinde olduklarını kimseler bilmiyordu henüz.

Eğer Aybars ve Muncuk Hanlar, aralarında Rua'ya karşı bir ittifak kurdularsa, ki tatbikatlarda bile, kazananın alacağı ödülü eşit olarak bölüşmek şartıyla geçici ortaklıklar kurulabilirdi. İşte o zaman Rua'nın bu akıllıca taktiği bir anda boşa çıkardı.

Tatbikatın ilk hedefi iki mil kuzeyde, Vah Nehri kıyısındaki ileri karakol noktası Zilina Kalesi'ne ulaşmaktı. Kale muhafızından, Uldız Han'ın emanetini alacak olan tabur, yolundaki pusuları aşarak yurtluğa ulaşacak ve emaneti Hakan'a teslim ettiği anda, bu tatbikatın galibi kabul edilecekti. Bunun için, Muncuk, Oktar, Aybars, Rua Hanlar ve Bleda ile Attila'dan oluşan beş ayrı tabura bölünmüşlerdi. Şu anda içinde buldukları geçit, gerisindeki büyük ovaya ve Zilina Kalesi'ne ulaşan en kritik kısımdı. Buradan ilk geçen, müsabakanın da galibi olacaktı kuşkusuz.

Pusuya düşen ekip, üç mil gerideki başlangıç noktasına dönmek zorundaydı. Ancak tatbikat hangi coğrafyada düzenleniyor olursa olsun, her sene gruplar arasında, türlü itirazlardan doğan şiddetli tartışmalar, peşi sıra da çatışmalar yaşanırdı. Kimse başlangıç noktasına dönüp diğer gruplardan geriye düşmek istemezdi zira. Ölümcül silah taşımaları yasak olduğu için, çoğunlukla can kaybıyla neticelenmeyen bu kavgalar, yine de enikonu yıpratıcıydı. Kabileler arasında toplanan mevsimlik kurultaylar, hemen her zaman, Ulu Kağan'ın müdahale etmesi gereken gerginliklere uzlaşma aranarak pek çetrefili toplantılardı.

*

“Bu zaferi Rua Amca'ya, ya da diğerlerine bırakmayacağım,” diye hırıldadı dişlerinin arasından Bleda. “Onları hayal kırıklığına uğratacak, ummadıkları bir noktadan yükleneceğiz geçide. Ama önce, yarım

---

1 Din adamı

yay boyu bir kavisle, tepenin uç yamacına sokulacağız.” Bir yandan da eliyle menfezin ağzını işaret ediyordu Bleda. “Görüyor musun?”

Attila, usulca başını salladı.

“...Ardından Rua Amca'nın hareket etmesini bekleyeceğiz.”

“Baskın üzerine baskın düşünüyorsun, öyle mi?” diye sordu Attila.

“Evet, Oktar ve Rua Amcaları başlangıç noktasına püskürtüp geçidin ovaya açılan kısmını elli kişiyle tutacak, geri kalan yüz adamlı kaleye ilerleyeceğiz. Önümüze çıkacak olanların Tanrı yardımcıları olsun. Burayı geçerse hiçbir pusu yıldıramaz bizi. Yürük atlarımızla her türlü engeli parçalayıp ilerleriz. Şimdi sessizce diğerlerinin yanına dönelim!”

III

Çok geçmeden, geçide kuzey-kuzeybatıdan bakan tehlikeli bir konumda, başlarının üzerinde Orion takımyıldızının halen ışıltıya dönmüş dört yıldızı olduğu halde dizildiler. Sabah güneşine karşı kararlı mücadelelerini sürdüren bu yıldızlar, Attila'ya, yakın bir zaferin müjdecisi gibi göründüler bir an.

Ama bu duygu, kısa sürede yerini belirgin bir utanca bıraktı. Zira gizli bir keçi yolunun getirdiği bu küçük açıklıkta, tam yüz elli seçkin muharip omuz omuza vermiş, taarruz vaziyeti almışlardı. Ama Oktar Amca bu mevki gözden kaçırmış olamazdı. Üstelik, babaları ve Aybars Amcalarının nerede olduklarını bilmediklerini bir kez daha anımsadı Attila. “Bleda, dinle beni?”

“Sessiz ol çocuk!”

“Babam ve Aybars Amca neredeler bilmiyoruz. Şu anda fark edemediğimiz bir tuzağa sürükleniyor olabiliriz!”

Bleda, bıçak izi bir tebessümle baktı kardeşine, “Bırak bunları,” dedi. “Sırf sonradan ben söylemiştim diyebilmek için konuşuyorsun. Ama zarlar atıldı artık...” Küçümser bir ifadeyle baktı kardeşine sonra. “Kendini çok akıllı zannediyorsun değil mi? Seni dünyaya karşı kol-

lamam, sende üstün özellikler gördüğüm anlamına gelmez. O yüzden bana tâbi ol ve sus!”

Attila ısrar etti. “Oktar Amca mutlaka bir pusu bekliyordur...”

“Kes sesini dedim! Önemli olan onun pusu beklemesi değil, Rua hevesle saldırdığında, bizim ikisini birden bastırıp bu ahmaklıklarını cezalandırmamız!”

Sabah göğünü mineleyen soluk mavi yıldızlara çevirdi yüzünü Attila. Öfke ve çaresizlikle şişip zonklayan şakaklarından sebep, kısa süre sonra gözlerinin kanlanacağını farkındaydı. Dişlerinin, bileyi taşıyanda gezinen bir namlu gibi gıcırdatıldığını da.

“Tanrı aşkına, Oktar Amca geçip gitmek üzere! Rua neden hareket etmedi?”

“Bizim düşündüğümüzü düşünüyor olabilir. Varlığımızı fark ettiyse eğer, ilk hareketi bizden bekleyip üstümüze baskın verebilir.”

Öfkeyle adamlarına döndü ve kılıcını kaldırdı Bleda. “Daha fazla beklemeyeceğiz. Ne olacaksa olsun! Yürüyün yiğitler!”

*

Tahta tatbikat kılıçları ve kementleri ellerinde olduğu halde, temrensiz oklar kullanan yirmi kişilik okçu mangasının desteğinde saldırıya geçtiler. Ayaklarının altında kayan kalker ve şist parçacıklarının üzerinde durmakta güçlük çekiyorlardı. Yamacın meyli umduklarından fazlaydı. Çoğu zaman kaba etlerinin üzerine yıkılarak kayıyor, keskin kayaçların yaraladığı güçlü bacaklarıyla dengelerini korumaya çalışıyorlardı. Ancak ağız, burun ve gözlerine dolan toz ve toprağa hiçbir manileri yoktu. Aşağıdaysa onların hareketini çoktan fark etmiş Oktar Han'ın birlikleri, tahta kılıçları çekmiş bekliyor, savaş naraları atıyorlardı.

Attila, gürgen ve kayın ağaçlarının ulu dalları arasında hâlâ gecenin gölgelerini taşıyan iç kısımları işaret etti. “Bleda! Geçidin girişine bak! Girişe!”

Bleda baktı. Yüzünde ansızın parçalanıp dökülen o zafer maskesinin altından, perişan ve yaşlı bir adamın siması belirmişti şimdi. Hiçbir şey umduğu gibi olmamıştı. Henüz on beşindeki Attila'nın daha en başından tahmin ettiği gibi, babaları Muncuk ve amcaları Aybars, aralarında gizli bir ittifak oluşturmuşlar ancak asıl kötüsü, Rua ve daha en başından Oktar'ı da buna dahil etmeyi başarmışlardı. Şimdi Slovak ovasının derinlerine açılan geçidinin kayalık kuzey girişinde belirmiş atlılar, müttefiklere ait birliklerindi.

Kaba kuvvetten ziyade, akla verdikleri önemi bir kez daha ispatlayan Hun büyükleri, Oktar'ın kurduğu o sarhoşluk yanılığsı üzerinden, Bleda-Attila kardeşlere unutulmaz bir ders vermeye hazırıldırlar artık. Oktar Han'ın, karşı ittifakın içinde yer aldığını anlamak, Bleda'ya olduğu kadar Attila'ya da pek ağır geldi.

IV

Hun ulularının umulmadık uzlaşmaları ve zamansız ve yanlış bir bölgeden yapılan taarruz sonucunda, Bleda ve Attila, hasımlarının arasına olgun birer yemiş gibi düştüler. Attila, az ötede, geçidin çıkışı kısmındaki büyük güneş lekesinin altında, memnun bir ifadeyle kendilerini izleyen babasını ve amcalarını fark edince bu amansız kuşatmayı, geldikleri yamaca doğru geri tırmanarak kırmayı düşündü. Güçlü baldırlarının altında parçalanan taş ve dağılan toprağa rağmen bunu başarabilirdi.

Ancak eski Alman ve Macar kaynakları, Attila'nın hayatının ileriki aşamalarındaki keskin ayrımı belirleyecek bu mağlubiyeti anlatırken genç prensin, silah arkadaşlarını geride bırakmamak adına, yamacı yarısına kadar tırmandığı halde bir an durduğunu, ardından geri döndüğünü söylüyorlar.

Attila, tüm bu kritik hamleleri planlayanın, babası Muncuk Han olduğunun farkındaydı gerçekte. Hunların, Batı Roma'yla kurduğu sınır güvenliği ittifakını, Muncuk Han'ın demir yumruğu tescillemiş; Hun ileri hareketi dolayısıyla, Karadeniz'in kuzeyindeki düzlük-

lerden, Batı Roma üzerine inen Cermen, Frank ve İrani kavimlerin ilerleyişini, yine onun o akıl almaz cesareti engellemiştir. Roma hâlâ ayaktaysa bu bilhassa Muncuk Han'ın, Batı hudutlarındaki aman vermez varlığından kaynaklanıyordu. Üstelik Kehribar Yolu'nun gelirlerinin üçte biri, Batı Roma idaresi tarafından, Hunların, bölgedeki o tükenmek bilmez savaş masrafları için ödeniyordu ki; bu da Muncuk Han'ın kararlı siyasi tutumuyla sağlanmıştı.

*

Attila, uyluklarının altını olduğu kadar, dizlerini de yaralayan çakılların üzerine tekrar düşer düşmez ayağa fırladı. Bleda'nın iş bilir ve duruma göre süratle şekillenen tabiatı yoktu onda. Nitekim ağabeyi ve adamlarının süratle silah bıraktıklarını gördüğü anda, içindeki isyan son haddine vardı. Yakın dostları, Ünen Alp namdar yağız Oğuz savaşçısı Onegesios ve mavi gözleri ve sarı bıyıklarından ateşler saçan Orestes hemen yanındaydı.

O toz dumanın içinden, yaklaşan ittifakın savaşçılara karşı, yaralı bir kurt gibi dikilmişti Orestes. Kan kardeşi Odekon ise Attila'yı şaşırtmamıştı ne yazık ki. Muhtemelen ağabeyinin akranı olduğundan, şu zorlu anda onun yanında yer almış, silahını bırakarak diz çökmüştü. Yüzündeki kırgın ve utanç yüklü ifadeyi görebiliyordu Attila.

Ancak bir kişi vardı ki, Attila, Batı Roma soylusu bu delikanlının tavrını asla unutmuyacaktı. Bu kişi Antonius Rustichius'tu. On yıl önceki Roma-Hun muahedesi döneminde gönderilen soylu gençlerden biriydi. On dokuzundaki yağız delikanlı, kalın omuzlarını saran gömleğini bir çırpıda söküp atmış, yara izleriyle kaplı granitten bedeninde tomurcuklanmış ter damlalarını sağa sola saçarak elindeki kemendi savuruyordu. Muhtemelen kılıcını bu göz gözü görmez hengâmenin içinde düşürmüştü. Bunun için ayrıca cezalandırılacağı açıktı. Ancak kemendi o kadar ustaca kullanıyordu ki sadece bu bile affedilmesine kâfi gelebilirdi.

Yine de gençler, liderleri Attila'nın etrafında toplandılar. Civarlarında emirlerini bekleyen elli kadar sadık asker vardı. Attila ilkin,

kılıcıyla başının üzerinde bir daire çizdi. Toz, öfke ve terden kararmış yüzünde, emirlerine itaati zorunlu kılan baskın bir ifade vardı. Bu işaretin manası açıktı. Henüz tedirgin rakipleri üzerlerine tam olarak çullanmadan, her aşaması önceden çalışılmış, basit ama etkin savunmalarını göz açıp kapayıncaya kadar kurdular.

V

Romalı tarihçilerin talim, terbiye ve sertlikte, ancak bir zamanların destanlarına gömülmüş Spartalılarıyla kıyasladıkları bu genç savaşçılar, birbirlerini birer mızrak boyu mesafeden, iç içe üç sıra müdafaa çemberine aldılar. Böyle zorlu bir anda verilecek en doğru kararı vermişti Attila. İleride cezasını hafifletecek en önemli unsur da bu muharip yeteneğinin amansız keskinliği oldu.

Tepedeki okçuların tahrip atışları, o kısa ricatın temposuna uygun perdeleme atışlarına evirilmişken Attila'nın emriyle, ikinci ve üçüncü saftaki savaşçılar, kementlerini çözmüş ve süratle birer sapan haline getirmişlerdi. Teslim ol çağrılarına itibar etmiyordu Attila. İçinde kükreyen canavarın bu kadar baskın ve korkunç olduğunun ilk kez farkına varıyordu o da. Dehşetli bir yüzleşmeyi bu.

Ön saf, topukları vadinin sert zeminine gömülmüş olduğu halde, rakiplerin ezici sıkletine karşı cansiperane direniyordu. Kısa sürede gerçek bir savaşın tüm acımasız unsurları belirmişti. Tahta kılıçlar, karşılıklı kafalar ve bedenler üzerinde parçalanırken savrulan kıymık parçaları, onca tozun toprağın içinde, birer havai fişek misali göğe yükselip dağılıyordu. Hiçbir tatbikatta görülmemiş bir hercümercin içindeydiler.

Şimdi, kırılan noktalardan sivrilen talim kılıçlarının uçları, bedenlerin en hassas ve kimi zaman da ölümcül noktalarına saplanmaya başlamıştı. Bazı savaşçıların cansız yere serildiği görülebiliyordu. Bir Hun talimi sırasında, ilk defa peş peşe ölümler gerçekleşiyor, genç savaşçılar, en ufak bir zaafa aman vermiyorlardı.

Daha sonra Cermen şair Heimdall, Attila'nın pırlıtsının belirdiği o ilk günleri şu dizlerle ölümsüzleştirecekti.

“Rüzgârla savrulurdu zaferin kokusu,
Beklentinin uzak yağmurları dinerdi.
Bir hiç için yaşamadık derlerdi,
Boşuna inmedi şehirlere güzlerimiz,
Ve taçlara mağrur başlardaki,

Anlamayacaklar da var bunları.
Yargılayacak olanlar,
Ne düşünürler peki?
Anlamamak anlamaktan daha zor değil mi?
Bin yılların ördüğü buzdan duvarların gerisinde,
Buzdan saraylarda doğduk, yaşadık ve öldük biz...”

*

Ve inanması güç bir isabet ve şiddetle fırlamaya başladı sapanlardaki taşlar. İttifak askerleri, kısa sürede neye uğradıklarını şaşırıldılar. Bleda ve adamları dahi, bu korkunç direnişin ulaştığı son noktada, belki zafer olmasa da, büyük bir şeref bulunduğunu görmüşlerdi artık. Bleda'nın acı bir çılgılık attığını yazan tarihçiler, onun, o anda bir fırsatını bulsa, kardeşinin yanına geri dönmek isteyeceğini eklemekten çekinirler sanki. Oysa Bleda'nın, daima sertliği kutsayan ve eldeki fırsatları, ne pahasına olursa olsun, sonuna kadar kullanmaya meyilli karakteri için başkası düşünülemez.

Ancak başlarındaki, demir iradeli ve acıma bilmeyen Muncuk Han muhafızlarının böyle bir duruma göz yummaları söz konusu değildi elbette. Bleda ve son anda safını belirlemiş yakın dostu Odekon için, kişisel tarihlerindeki kırılma noktası, işte tam da burasıdır. Ancak uzun yıllar sonra, anne tarafından asil bir Cermen soylu olan Odekon, kendini ve sadakatini ispatlayacak mühim bir imkâna kavuşacaktı.

VI

Muncuk Han, kendinden ancak birer ikişer yaş küçük kardeşleriyle yaptığı kısa bir görüşmenin ardından, direnen bu küçük grubu ele geçirmek için, yamaçlardan ilerleyip üzerlerine ağ atacak on gönüllü muharip seçti. Aynı anda bir başka müfreze de, yamaçtaki okçu birliğine karşı atlı saldırıya geçecekti.

Yükselmeye başlayan temmuz güneşi, serin gecenin ardından, vadiyi ve koyağın bulunduğu tüm havaiyi, ansızın peyda olan yapış yapış bir sisle boğuyordu şimdi. Üstelik ısrarcı bir bataklık sineği musallat olmuştu ki savaşıllara, böylesine hemen hiç rastlamamışlardı. Sarı kanatları kırmızı ipiltileyle kaplı, gövdesinin kara boğumları cilalı parıltılar saçan, can yakıcı bir sinekti bu. Yerdeki yaralılar ve cesetlerin üzerine de, sisin içinde küçük yeşil şimşekler gibi çakıp sönen leş sinekleri dolmuştu. Üstelik kan ve parçalanmış kılıçların meşe iskartalarından, kekre bir koku yayılıyordu vadi boyunca.

Attila ve askerleri, kendilerini saran rakip askerlerin tamamını göremiyorlardı. Vadi tabanından yükselen toz kadar, sis de sebep oluyordu buna. Ancak altı yüze yakın rakip muharip olduğunu biliyorlardı. Oysa sayının bir önemi yoktu artık. Teslim olsalar da olmasalar da, çarptırılacakları ceza bir diğerdenden daha hafif olmayacaktı. O halde geri adım atmak da anlamsızdı artık.

Buna rağmen, kısa sürede tepedeki okçular cebren teslim alındı. Mağrur ifadeleri hiç değişmeyen yüzlerinde, kalıtımın önemini vurgulayan muzaffer bir ışıltı vardı. Hırpalanmış bedenleri ve kanlı yüzlerini, birer onu nişanesi gibi taşıyorlardı. O sırada hemen yakınlarından, Muncuk Han'ın gönderdiği münadilerin sesleri işitildi.

“Hepiniz affedildiniz, gaffetiniz ve basiretsizliğiniz bağışlandı. Silahlarınızı bırakın! Üstlerinize itaat edin!”

Attila da aynı esnada, olanca gücüyle adamlarına haykırıyordu. “Bize ders vermek için bir oyun oynadılar... Kötü bir oyun... Ancak dersin asıl muhatabı olan Bleda, onursuzca teslim oldu yoldaşlarım. Ama bizler, sonuna kadar savaşacağız! Bir daha kimse bizimle oyun

oynamaya cesaret edemeyecek! Bize çocuk muamelesi yapamayacak! Ödeyeceğimiz bedel ne olursa olsun, sakın silah bırakmayın! Ölümden değil, onursuzluktan korkun!”

*

Sapan atışları, Hun ulularının askerlerini yavaşlatmış, bu beklenmedik taarruzun ilk şaşkınlığıyla da bir miktar geriletmeyi başarmıştı. Ancak hemen ardından başlayan yoğun bir ok salvosuyla, Attila ve arkadaşları, koyağın mavimsi gölgelerinin koyulaştığını fark ettiler önce; sonra oldukları yerde hedef küçültmek ve siper almak zorunda kaldılar.

Kementlerini çözmüş oldukları için, temrensiz oklara sırtlarını dönmekle yetinmişlerdi. Ancak oklar, isabet ettikleri anda, deri zırhlarına rağmen gençlerin iki büklüm yıkılmalarına sebep oluyordu. Attila, bu okların uçlarına, deri parçalarıyla taş sarıldığını çok daha sonra öğrenecekti. Yine de sabrettiler. Gerçek bir savaş alanında olsa, o anda öleceklerinin farkındaydı Attila fakat şartlar dahilinde elinden geleni yapmış olmanın huzurunu duyuyordu. Kimse sonsuza dek yaşamayacaktı nasılsa. Ama onurlu adam, harp meydanında teslim olmaya yanaşmadan ölen ve isminin, iyilerin arasında anılmasını sağlayandı elbette.

Nihayet, arkalarındaki yamaçlardan üzerlerine atılan ağları fark ettikleri anda, zaten beklediği bu saldırıdan kaçamayacaklarını da anlamıştı Attila. Yanlarında kesici silahları olmadığı için, ağlardan kurtulmaları imkânsız sayılırdı. Ağların peşi sıra, üzerlerine yüklenen savaşıçılarla da bir müddet boğuşmaya çalıştılar. Ancak hareketleri fena halde kısıtlanmış, toz ve yükselen sıcaklığın boğduğu vadi içindeki hava, daha fazla mücadele etmeyi imkânsız kılacak kadar ağırlaşmıştı.

Dostları, tahta kılıçların ve kementlerin darbeleriyle, kendilerini yüzükoyun yere bastıran rakiplerinin baskısı altında kımıltısızdılar artık. Ama Atilla'dan çekindikleri için olacak, onun başındaki askerlerin tereddütlü bir halleri vardı. Onların bu anlık zaaflarını affetmedi Attila.

İlk fırsatta silkindiği gibi, ağı ilk yakaladığı örgü noktasından gerip parçladı. Yıllanmış ve rutubetin liflerini içten içe çürüttüğü ağın diğer ilmekleri de peş peşe kopunca, bir anda bedeninin tamamının geçebileceği kadar bir gedik açmayı başarmış oldu. Bundan sonra ne kadar ayakta kalabileceği, dövüş becerisi ve kalan kuvvetinin miktarıyla ilgiliydi.

VII

Attila, ağdan kurtulur kurtulmaz, gözünün önüne dökülen saçlarının, tozun ve sisin arasından başına inmek üzere olan tahta kılıçların namlularını gördü. Olduğu yerde, tıpkı baş eğitmeni Azamat Usta'nın öğrettiği şekilde, kollarının dışını başının üzerinde çaprazlayarak diz çöktü. Ulak oynarken, postu kapan kişi, atını dörtnala rakip alana sürdüğu esnada, hasımlarının kamçı darbelerinden buna benzer bir şekilde sakınırdı.

Kollarından zihnine ulaşan acıya sabrederek bir an için sağ eliyle uzandı ve yerden bir avuç toprak aldığı gibi, en yakındaki rakiplerinin gözlerine savurdu. Adamlar kollarıyla gözlerini örtmeye çalışıyorlardı, bir anda savaşamaz hale gelmişlerdi. Attila, böylece ilk hat-tın saldırılarını kısa bir süre için durdurmuş, hemen arkalarındakileri de yavaşlatmış oluyordu.

Hemen ardından, yerdeki kırık kılıçlardan ve geleneksel kalkan-kementlerden birini kap-tığı gibi karşı saldırıya geçti. O gün için son savaşını orada verdi işte Attila. Daha sonraları Macar şair Bathory E. Ferko Attila'nın göğüs göğse muharebedeki yeteneklerini ve cesaretini şu mısralarla övecekti.

“Gençliğin coşkun sevinci ve kederinin
Ona da isabet ettiği günlerde,
Gelmiş ve gelecek akranlarından
Farklı kılan bir şey belirdi ruhunda.
Zaman zaman baktığı göklerde,

Bulutlarda kanla yazılı görüyordu adını.
O yüzden, kaderini bilen şanslı kişilerdendi.

Doğumdan ölüme,
İki yaşamda da zirvede olmak,
Ne ağır bir sorumluluk.
Ve tüm zaaflarıyla birlikte,
Yaşayan, acıkan, üşüyen bir insan kalarak efsaneleşmek.

Kılıcını tutan kolun yorulmadı mı?
Soğuk steplerin soğuğu acıtmadı mı kemiklerini?
Bozkırın atlısı,
Sana hiçbir korku erişmedi mi?”

*

Attila'nın, o tecrübesiz ilk gençlik yıllarında, tahta bir kılıçla, üstelik de kendisi gibi Hun savaşçılarına karşı başardıkları hakkında yazılanların ve söylenenlerin pek çoğu kayıp elbette. Ancak Attila ve mirasını akıl dışı bir tutkuyla sahiplenmeye çalışan Almanların anonim kaynaklarına göre, o gün orada Attila, başına inen bir kargı darbesiyle kendinden geçene kadar, toplam on iki kişiyi öldürmüştü.

Diğer yakınlarından, dostlarından ve tanıdıklarından öte, kendisinin dahi beklemediği bir durumdu bu. Oysa o güne kadar babası ve amcalarıyla birlikte, Doğu Roma ve Barbarlar üzerine toplam on iki sefere katılmış ve birkaç can da almıştı. Üstelik ilk seferinde henüz on yaşındaydı. Ancak her nedense, gençliğiyle ilgili, tarihlerde en fazla konuşulan vaka bu olacaktı.

Attila, tam üç gün kendini bilmeden yattı. Çadırına kadar, savaş köpeklerine bağlanmış, meşe dallarından bir sedyeyle taşınmıştı. Bu, ancak savaş esiri soylulara uygulanan bir muameleydi. Hunlar ise, bu türden bir tutumu kendi içlerinde, yalnızca savaş suçluları ve hainler için gösterirlerdi. Attila, bunu hiç unutmuyacaktı. Uyandığında, Temmuz ayının yirmisinin akşam saatleriydi.

VIII

Çadırında olduğunu anlamıştı Attila. Başucunda cam bir kandil yanıyordu. Haznesindeki bayağı petrolin kokusu sarmıştı meşin duvarların arasını. Doğrulamak istediğinde, kötü bir baş ağrısıyla sarsıldı. Petrolin kokusu daha da ağırlaştı o zaman sanki. Şaşırdı buna. Dili keçe gibi, boğazı alev alevdi. Müthiş bir susuzluk duyuyordu. Çadırının tündük açıklığına dikti gözlerini.

Akşamın koyu kristal perdesinden akseden yıldızları, bir gece denizine dökülen yağmur damlaları gibi hayal etti önce. Sonra gökyüzü, karanlık vurmuş denizlerden daha da derinleşti bir an. Başının döndüğünü hissetti Attila. “Neredeyim?” demek istedi ama boğazından yükselen gıcırtılı ses, onu da şaşırttı.

O esnada, bir Cermen asilinin kızı olarak Hun Hakanı’na hediye edilmiş, Yıldız Han’ın kızlarına okuma yazma öğrettiğini bildiği o sarışın kızı gördü. Utançla karışık, müthiş bir tedirginliğe kapıldı. Onun ne işi olabilirdi burada? Örtünün altındaki bedenini kontrol ettiğinde, uzun içliğı ve mintanının üzerinde olduğunu anladı ve biraz olsun rahatladı.

Bu kızı daha önce de birkaç kez görmüştü Attila. O zaman, Han’ın sahip olduğu tüm bu kadınların güzellikleri ve davranışlarının seçkinliği karşısında büyülenmiş ama fazla da hayal kurmamıştı. Askeri başarılar dışındaki düşlerin onları körelteceğini ve yollarından alıko-yacağını söylerdi Azamat Usta. O ki, en az üç nesil savaşçıyı, Hun tarihine altın harflerle yazdırmıştı; o halde, üzerine kimse kolay kolay söz söyleyemezdi.

Azamat Usta, Sokrat’ın öğütlerini tekrarlardı sık sık. Çağları aşan düşünürün en çok kullandığı nasihatise şuydu. “Kendin pahasına olduktan sonra, tüm dünyayı kazansan eline ne geçer?”

Bu, akıllı uslu davranmayı, ağırbaşlılık ve kanaati tek bir cümlede öğütleyen sözler Attila’nın temel rehberiydi.

“Sen... Sen kimsin?” diye sordu Attila, her zamanki gururlu, hükmeden bir tavır, ancak şaşkınlığının verdiği mahcubiyetle. “Seni daha önce gördüm sanırım.”

“Biliyorum,” dedi kız.

“Biliyor musun?”

Kız, masmavi gözlerinde sıcak bir ifadeyle ayakucuna oturdu. “Uldız Han’ın emriyle buradayım. Üç gündür baygınsın ve seninle ben ilgileniyorum...”

Yağmurların toprak damları ve camları dövdüğü soğuk sabahları hatırlatan bir sesi vardı kızın. Attila, Segedin’in düzlüklerine bakan yurtlarındaki ahşap evlerini ve yağın yağmurların camda bıraktığı donuk renkleri hatırladı. Hunların, tıpkı Batılılar gibi kurdukları bu şık ama küçücük evlere, kabilelerinin ihtiyaçları hâlâ çok şaşırıyorlardı. Fakat tıpkı çadırları gibi, kısa sürede arabalara yüklenebiliyor olmalarında, yine de içlerini rahatlatan bir taraf yok değildi.

“Üç gün mü? Üç gündür baygın mıyım?” diye tekrarladı Attila, bu defa ağır ağır doğrulurken.

“Evet... Bir ara hiç uyanamayacağımdan korktum.”

Attila terslendi. “Benim için korkma hakkını nereden buluyorsun Cermen kızı?”

Kız, Attila’yı şaşkırtan sükûnetle konuştu. “Deden Uldız Kağan, baban Muncuk Han’ın da izniyle, beni senin mutlak hizmetine verdi.”

“Ben onlardan böyle bir şey istemedim ama. Hem kimseyi, şahsımla ilgili istemediği bir hizmete zorlamam ben.”

Kızın gözlerinde kırgın bir ifade belirdi. “Ne kadar sertsin. Böyle olduğunu söylediler. Ama kendinde değilken bir bebek gibi sessiz ve masumsun. Üstelik de alt dudaklarını emiyorsun.”

Delikanlı, saçlarını karıştırarak kendisinin de emin olamadığı bir şeyler homurdandı. Ardından, “Beni biraz yalnız bırakırsan, toparlanacak fırsatı bulurum Greka,” dedi.

Bir Sasani gülistanının düşsel renklerine bürünerek güldü kız. “Adımı söylememiştim ama biliyorsun işte.”

Attila, bakışlarını kaçırđı. “Seni gördüğümü söylemişim.”

“Ve kim olduğumu öğrendin. İsmimi de unutmadın. İşte o yüzden ben de şimdi isteyerek buradayım.”

“Neden biraz müsaade etmiyorsun bana? Üç gündür sefil bir halde yatıyorum ve şimdi... Şimdi bu halde senin karşısında... Utanıyorum...”

“Halinde utanacak hiçbir şey yok savaşı. Tertemiz bir halde, pırıl pırıl kıyafetlerinin içinde uyuyordun hepsi bu.”

“Dilim kupkuru, boğazım cehennem geçidi gibi alev alev ama bana acıyıp da bir yudum su vermiyorsun.”

“Affet,” diyerek fırladı kız.

IX

Greka, bir müddet sonra geri döndüğünde elinde, inci kakma bir gümüş kupa tutuyordu. Nebati işlemlerine kılıç ve gürz kabartmaları eklenmiş bu kupa, Attila’ya, dedesi büyük Kağan Uldız’ın hediye siydi. Kağan, aynı gün, ağabeyi Bleda’ya da cevahir kakma bir murassa kılıç hediye etmişti. Cilalı bronz aynanın karşısında, kendine süratle çeki düzen veren Attila, yara yerlerindeki sızıların kaybolduğunu ve bunun doğrudan Greka’nın varlığıyla ilgili olduğunu anladı.

Kadınların iyileştirici gücünü şaşkınlıkla, ilk kez fark ediyordu. Ayırđına varmadan, sargılı yerlerine dokundu ve her yaranın üzerinde büyülü bir mukavemet ve sağlık hissetti. Sağ bacağındaki hafif aksama, güçlü uyluk adalelerinin dış kısmına saplanan, sözde temrensiz bir okla ilgiliydi ki, bazılarının doğrudan canına kastettiğinin bir alameti de buydu işte.

Kız, halılarla kaplı zeminin üzerinde uçarcasına yaklaşarak kupayı uzattı. Kandilin ölgün ışığı, kızın ince uzun parmaklarıyla kupa üzerindeki incilerin yüzeyinde ışıldadı bir an. Attila, incilerin mi, yoksa ırkının seçkin özelliklerini taşıyan kızın zarif parmaklarının mı daha parlak olduğunu kestiremediğini görünce, bunun şiirsel bir anın ya da pek çok lirik dakikanın mutlak bir başlangıcı olabileceğini düşündü.

Sonsuzluğa doğru genişlen, sihirli bir zaman aralığının içinde savrulduğunu sezmişti çünkü.

Soluk almaya çalıştığında zorlandığını görünce rahatsız oldu. Ama içindeki efsunlu rüzgârın mırıltısını da işitmiyor değildi. Sebepsiz bir canlılık, aniden parlayıp sönen mutluluk anlarıyla ilmek ilmek, ışık ışık içine işliyordu. Bir bayram sabahının çocuksu sevinciyle dipsiz bir kuyunun yosunlu kıyısında, ayakları kayarken sarhoş yürümenin vereceği dehşet kadar birbirine zıt duygularla sarılmıştı. Ama aynı zamanda da müzikal bir histi bu.

*

Ruhunda, ağır sıkletiyile devasa bir gücün uyandığını anlamıştı artık Attila. Daha önce orada olduğunu hiç fark etmediği, ancak Greka'nın varlığının tesiriyle, üzerindeki tonlarca toprak, kaya ve gömütün altından silkinerek doğrulan bu fevkalade kudretin karşısında, tedirgin bir teslimiyet, ardından da isyan hissetti. O gizemli musikinin tınısı olmasa eğer, soluk dahi alamayacaktı sanki.

Kupanın içinde, onu derhal ayağa kaldıracak keçiboynuzu, kuru incir, elma şarabı, dulavrat otu, kayısı ve baldan ibaret o tanıdık mayı vardı. Attila kokusundan anlamıştı bunu. Bu bildik rayiha, ruhuna ihtiyacı olan emniyet hissini de süratle zerk edince kendini çok daha iyi hissetti. Söz konusu terkip, Aybars Amcasının o meşhur karışımıydı. Kupayı bir dikişte bitirdi. Şimdi damarlarında yıllık atları hızıyla ilerleyen yakıcı kuvvet, ruhuna tekrar hakim olacak takati de vermişti ona. Ya da her erkeğin kendisine söylediği o büyük yalanı, ilk kez tecrübe ettiği için bu denli saftı.

X

Greka, “Şimdi daha iyi görünüyorsun,” dedi.

Attila, “Daha iyiyim,” dedi sertçe. “Ama şunu unutma, ben böyle inci mercan kakma kupa ve tabaklarda yiyip içmem. Şimdi bana yiyecek bir şeyler getir kız. Eti salamura istemiyorum, taze ve az pişmiş

olacak! Çiğ kekklik yumurtası, yoğurt, tereyağı, bal ve peynir de istiyorum. Elini abuk tut.”

“Günlerdir orbayla besliyordum seni,” dedi kız. Endişeli bir ifade belirmişti yüzünde. “Hekimler, uyandığında ağır gıdalardan uzak durman konusunda ikaz...”

“Sana dediklerimi yap, ya da git buradan!”

Kız, bir şey söylemeden ıktı. Attila, muzaffer bir ifadeyle tekrar geçti bronz aynanın karşısına, ancak aynanın sathından yansıyan yüz tamamen farklıydı. Muhafızlara seslenerek, içerinin derhal kandiller ve ırağlarla donatılmasını buyurdu. Yeni bakır kandiller gelene kadar, yaralı bir aslan gibi, aksayarak ileri geri yürüdü çadırında. Dışarıdan ordunun rutin akşam sesleri geliyordu. Nöbet tekmilleri yapılıyor, seyyar ař kazanlarının tahta tekerlekleri takırıyor, tavlalarındaki atlar yekiniyor, kampanalar vuruyor, emniyet mıntıklarına ulaşan devriyelerin boynuz asayiş boruları ötüyor ve geceleri pek serin rutubet, ateş ve is kokulu Slav rüzgârı, çadırlar arasında uğulduyordu.

Çok geçmeden içerisi ışıl ışıl olmuştu ama Attila dehşetle, yüzündeki üzgün ifadenin değişmediğini gördü. Genç bir kıza sert davranarak kazandığını düşündüğü tuhaf zaferin, namını daha şimdiden Avrupa ve Asya boyunca duyurmaya başlamış olan savaşçılığıyla ruhunda nasıl bağdaştığını, hatta önemsiz görmesi gereken bu tuhaf karmaşanın, neden süratle özüksüz ve altından kalkamayacağı bir hisse dönüştüğünü anlayamıyordu. İlk defa, duygularının üzerinde, umduğu şekilde bir kontrol sağlayamamıştı. Hizmetkârlar büyük bir sini ve yiyeceklerle eşikte belirdiler. Attila, girmelerini işaret etti. Bir yandan da Greka’yı tekrar, hemen şimdi, yeniden göreceğini düşünerek heyecanlanıyordu.

Peki ne yapmalı, nasıl davranmalı, ne düşünmeliydi ki eski sükûnetini tekrar kazanabilsin? Bugüne dek, Azamat Usta’nın ısrarıyla, kadınlarla arasına koyduğu mesafenin böyle amansızca yıkılması, muhtemelen kavminin büyüklerinin başına da gelmiş, etin bir durumu gerçekten. En iyisi arkadaşlarını, kan kardeşlerini bulmak ve onlarla son üç gündür yaşananlar üzerinde bir değerlendirme